

Turizm Planlamasına Yerel Toplumun Katılımı: Saklı Bahçe Akyaka Üzerine Bir İnceleme

*The Participation of Local People to Tourism Planning:
a Research on Hidden Garden Akyaka*

Alper ASLAN

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZ

Pek çok Gelişmekte Olan Ülke (GOÜ), turizmi kalkınma yolunda bir araç olarak seçmiştir. Bu yönde de turizm planlaması yaklaşımları turist sayılarını ve turizm gelirlerini arttırmak üzerine odaklanmıştır. Buna karşın, bu geleneksel turizm planlaması yaklaşımları GOÜ'lerde turizmin olumsuz sonuçlar doğurmasına neden olmuştur. Turizmin daha sürdürülebilir olması için geleneksel turizm planlaması yaklaşımlarının değiştirilmesi ve yerel toplumların turizm planlamasına katılmaları gerektiği belirtilmektedir. GOÜ'lerde yerel toplumların turizm planlarına kendi kendilerine katılmaları güç olduğundan, onları devletin mi, yerel yönetimlerin mi, Sivil Toplum Kuruluşları (STK)'nın mı yönlendireceği konusunda tartışmalar olmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'nin Güneybatı ucunda yer alan Akyaka beldesinde yerel toplumun turizm planlaması yapımında kime daha fazla güvendiği yapılan 26 görüşmeyle incelenmiştir. Buna göre, Akyakalılar turizm planlamasının yapımında en az STK'ya güvenmişlerdir.

Anahtar sözcükler: Sürdürülebilir turizm, turizm planlaması, yerel toplum, katılım, Akyaka.

ABSTRACT

Many developing countries have chosen tourism as a tool through development. In this way, the tourism planning approaches are concentrated to increase tourist arrivals and tourist revenues. But these traditional tourism planning approaches brought negative impacts of tourism in developing countries. To achieve a more sustainable tourism, it is acknowledged that the tourism planning approaches should be changed and the local people should participate to tourism planning. As it is difficult for the local people in developing countries to participate to tourism planning by their own, there are discussions on whom (State, local government or non-governmental organizations) will direct them. In this study, which the local people trust more in tourism planning investigated by 26 interviews in Akyaka, situated at Southwest of Turkey. The non-governmental organization is trusted least by the local people in Akyaka.

Key words: sustainable tourism, tourism planning, local people, participation, Akyaka.

GİRİŞ

II. Dünya savaşından sonra birçok GOÜ turizmi, ödemeler dengesi açıklarını kapatmak, işsizlik sorununu ortadan kaldırmak ve az gelişmiş bölgeleri kalkındırmak adına çözüm olarak görmüştür. Hükümetlerin ana turizm hedefleri ülkelerine gelen yabancı turist sayısını, turizm gelirlerini arttırmak, istihdam yaratmak, ödemeler dengesinin durumunu güçlendirmek olmuştur (Hall 1994; Elliott, 1997). Genellikle bu politikalar, Uluslararası Para Fonu (UPF), Dünya Bankası (DB) ve kalkınma ajansları gibi dış güçlerin baskısı altında oluşturulmuştur (Mowforth ve Munt 1998). Bu süreçte, turizmin sosyo-kültürel ve çevresel¹ etkilerine önem verilme-

¹ Geniş anlamda çevre insanların tüm doğal ve kültürel unsurlarını kapsar. Bu çalışmada çevre kelimesi ile doğal çevre ifade edilmiştir.

miştir (Mathieson ve Wall 1982; Godfrey 1996). Çoğunlukla deniz-güneş-kum üçlemesine dayalı olan kitle turizm hareketleri, yerel toplumların ekonomileri, sosyo-kültürel değerleri ve doğal çevreleri üzerinde olumsuz etkiler göstermiştir (Lea 1988; Crick 1989; Brohman 1996; Elliott 1997; Mowforth ve Munt 1998; Neto 2003).

Bu olumsuz etkiler arasında; turizmin kontrol odağının yurt içinde olmaması nedeniyle turizm gelirlerinin yurtdışına sızması, yaratılan istihdamın hedeflenen kitleye hitap etmemesi (Hall 1994; Kempadoo 1999), turizme aşırı bağımlılık, bölgelerarası gelişmişlik farklarının artması (Tosun vd. 2003), sosyo-kültürel değerlerin ticarileşerek yıkılması ve doğal çevrenin bozulması sayılabilir (Brohman 1996). Bu sonuçlardan dolayı, bazı yazarlar turizmi sömürücülüğün/emperyalizmin ayrı bir ismi

olarak adlandırmaktadırlar (Khan 1997; Liu 2003). Belirtilen olumsuz etkiler, turizm merkezlerinin yaşam dönemlerinde ilerlemeleriyle belirginleşmiş ve yerel toplumların turizme ve turistlere karşı olan tutumları da olumsuzlaşmıştır (Croall 1995; Lankford vd. 1996; Bramwell 2003).

Türkiye de birçok GOÜ gibi, turizmi ekonomik kalkınma yolunda bir strateji olarak seçmiştir (Tosun ve Jenkins 1996; Göymen 2000). Özellikle 1982 yılında çıkan "2634 Nolu Turizm Teşvik Kanunu"ndan sonra, Türkiye'ye gelen yabancı turist sayısı ve turizm gelirleri artmıştır (Göymen 2000; Tosun vd. 2003; Soyak 2005). Türkiye'de turizmin büyümesiyle bölgeler ve sınıflar arası eşitsizliklerin arttığı, (Tosun ve Jenkins 1996; Tosun 1998; Tosun vd. 2003) çevresel yıkım, kültürel yabancılaşma, sosyal kontrol ve kimlik kaybı yaşandığı konusunda görüşler ileri sürülmektedir (Göymen 2000).

Bu olumsuz sonuçların temelinde geleneksel planlama yaklaşımlarının yattığı düşünülmektedir. Turizmin küçük ölçekli yerel toplum tarafından kontrol edilerek, çevresel ve sosyo-kültürel açıdan sürdürülebilir bir şekilde geliştirilmesi ve turizm gelirlerinin eşitlikçi bir şekilde paylaşılması amacıyla, yukarıda belirtilen olumsuz etkilere yol açan klasik planlama yaklaşımlarının değiştirilmesi gerekmektedir (Brown 1998; Mowforth ve Munt 1998). Bu yöndeki turizm planlaması yaklaşımlarının paradigmaları, dar görüşlü ve katı yaklaşımlardan, çok yönlü, esnek, sistematik ve katılımcı yaklaşımlara doğru gitmektedir (Inskeep 1991; Timothy 1999; Tosun 2006). Turizm planlaması yaklaşımlarındaki bu olgunlaşmanın en yenilikçi tarafını, yerel toplumların planlanma sürecine katılmasına verilen önem oluşturmaktadır (Conlin 1996). Türkiye açısından turizm planlamasındaki bu eğilim "Beş Yıllık Kalkınma Planları²"nda görülebilir. Türkiye'de ilk beş "Beş Yıllık Kalkınma Planları"nın ana amacı turist sayısını ve turizm gelirini, kitle turizm faaliyetlerine uygun olarak arttırmak olmuştur. Bu eğilim, 5. "Beş Yıllık Kalkınma Planı"ndan sonra değişmeye başlamıştır. 7. "Beş Yıllık Kalkınma Planı"nda turizm hareketlerinin yoğunlaştığı bölgelerde yerel yönetimlerin ve toplumun turizm ile ilgili kararlara katılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Yerel toplumun planlama sürecine katılımının gerekliliği, bu katılımın olumlu ve olumsuz sonuçları birçok yazar tarafından incelenmiştir. Bununla birlikte, GOÜ'lerdeki yerel toplumların birtakım

engellerden dolayı (Timothy 1999; Tosun 2000), katılımlarını kendi kendilerine başarabilmeleri güçtür. Bu süreçte yerel toplumları kimin yönlendireceği konusunda ise yazında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'nin Güneybatı kısmında, kitle turizmine teslim olmuş Marmaris ve Bodrum arasına saklanmış küçük bir turizm merkezi olan Akyaka'da yaşayanların turizm planlamasını kimin yapması gerektiği hakkındaki düşünceleri nitel bir araştırma ile incelenmiştir.

YAZIN TARAMASI

Turizm Planlaması

GOÜ'lerde kitle turizmi sonucu ortaya çıkan olumsuz sonuçların temelinde geleneksel turizm planlaması yaklaşımları yatmaktadır. Bu yaklaşımlarda başarı ve etkinlik, turizmin ilgili merkeze ve toplumlara getirdiği net yarara göre değil, o merkeze gelen turist sayılarına göre değerlendirilmiştir (Hall 1994). Bu yaklaşımların ana konuları; bir turizm merkezine ne kadar turist çekilebildiği ve bu turistlerin nelere gereksinim duyduğudur (Mathieson ve Wall 1982). Büyüme odaklı bu yaklaşımlar bütüncül bir tarzda oluşturulmamış ve uygulanmamışlardır (Gunn ve Var 2002). Geleneksel planlama yaklaşımlarında turizm ile ilgili kararlar, turizm merkezinin ve yerel toplumların sosyo-ekonomik koşulları dikkate alınmayarak, dış çıkar grupları ve bunlar ile bağlantılı yerel seçkinler tarafından ilgi ve çıkarlarına göre düzenlenmiştir (Hall 1994; King vd. 2000; Mitchell ve Reid 2001; Scheyvens 2002; Timothy 2002; Sofield 2003; Tosun 2005). Kararları alan ve büyümeyi yönlendiren olmalarına karşın yerel toplumlar, bu kararların olumsuz etkilerini omuzlarında hissetmişlerdir (Timothy 2002; Sofield 2003; Liu ve Wall 2004). Başka bir deyişle, yerel toplumlar turizm büyümesinin "öznesi" değil "nesnesi" olmuşlardır (Mitchell ve Reid 2001).

Turizmin hem olumlu hem olumsuz etkilerinin en fazla turizm merkezlerindeki toplumlar üzerinde görülmesinden (Gartner 1996; Timothy 1999; Timothy 2002) ve sürdürülebilir turizmin öncelikle yerel düzeyde olması gerektiğinden (Prugh vd. 2000), sürdürülebilirlik ile yerel toplumların turizm ile ilgili kararlara katılımı özdeşleştirilmektedir (Mowforth ve Munt 1998; Shepherd 1998; Howie, 2000; Richards ve Hall 2000a; Scheyvens, 2002). Bu nedenle, turizm planlamasında yerel toplumların isteklerinin ana ölçüt olması gerektiği birçok yazar tarafından dile getirilmiştir (Murphy

² Turizm ile ilgili Kalkınma Planlarından, O. M. Sezgin (2001)'in Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı kitabından yararlanılmıştır.

1985; Hall 1994; Jamal ve Getz 1995; Brohman 1996; Elliott 1997; Kamsma ve Bras 2000; Cocossis 2001; Sofield 2003). Sürdürülebilirlik, yerel, toplum ve katılım kavramları aşağıda sırasıyla incelenmiştir.

Sürdürülebilir Turizm, Yerel Toplum ve Katılım Kavramları

Sürdürülebilirlik; ekonomik, toplumsal ve çevresel boyutları olan bir kavramdır, sadece bugünün toplumunu ve gereksinimlerini değil gelecek nesillerin gereksinim ve isteklerini tehlikeye atmadan bireylerin ve toplumların yaşam kalitelerini iyileştirebilme olanaklarının sunulması ve korunmasıdır. Sürdürülebilirlik, çevresel koruma, ekonomik refah ve sosyal sorumluluğu birleştiren bir sürecin karar alma mekanizmasında kullanılmasıdır. Sürdürülebilir kalkınma çevresel, ekonomik ve sosyo-kültürel gereksinimleri bütünleştiren ve dengeleyen bir yaklaşımdır (Fava vd. 1998).

Yerel kelimesi göreceli bir anlama sahiptir ve coğrafi bir alana bağlıdır (Tekeli 2002). Örneğin, bir ülke dünya genelinde yereldir, o ülkedeki iller de ülkeye göre yereldir. Aynı zamanda bu illerin ilçeleri, belediyeleri, köyleri, mahalleleri illerine göre yereli oluştururlar. Toplum kelimesinin farklı anlamları vardır (Richards ve Hall 2000b). Toplum; bir coğrafi alanı ifade edebilir (örneğin bir şehir), insanların aynı şehirde doğmasından, aynı zümreden gelmesinden, ortak kültürel, dinsel inançlar taşımalarından dolayı oluşabilir. Aynı zamanda belirli bir konuda ortak kaygılar, amaçlar taşıyan bireylerden oluşabilir (örneğin, çevreciler) (Joppe 1996; Rubin ve Rubin 2001). Toplum kelimesi aynı yerde/yörede yaşayan insan grubu olarak kullanıldığında, toplum üyeleri arasında bir uyum-benzerlik olduğu ve bu insanların ortak kararlar alabilecekleri varsayılmaktadır (Jackson ve Morpeth 2000). Turizm yazınında, toplum kelimesiyle genelde belirli bir coğrafi alanda birlikte yaşayan insanların bütünü anlaşılır (Mowforth ve Munt 1998; Richards ve Hall 2000a) ve bu insanların turizme karşı olan tutumlarının benzer olduğu varsayılır. Bu çalışmada yerel toplum kavramı ile belirli bir coğrafi alanda yaşayan insanların tümü ifade edilmektedir.

Katılım kavramı, vatandaşlık hakkı ve demokratik yönetim ile ilişkilendirilir (Gaventa 2004). Özünde, birden çok taraf arasında, eşit olmayan bir ilişkiler ağında ve hiyerarşik olarak üstün durumda olan tarafın kararlarını etkilemek amacını taşır (Çukurçayır 2006:43). Katılım kavramı yukarıdan aşağıya, dış-güçler tarafından yapılan kalkınma

ve planlama anlayışlarının eksikliklerine ve etkisizliklerine karşı ortaya çıkmıştır (Cooke ve Kothari 2001). Kalkınma ve planlamadaki katılımcı yaklaşımlar, var olan güç dengelerini, güçsüzlere güç aktararak değiştirmeyi amaçlar (Kothari 2001; Tosun 2005). Dolayısıyla, katılımın temel amacı, önceki kalkınma anlayışları ile ortaya çıkan ve süregelen sosyal ilişkileri, kurumsal uygulamaları ve sosyal dışlanmışlıkları köklü bir şekilde dönüştürmek (Hickey ve Mohan 2004) ve kalkınmanın yararlarını elde edebilmektedir (Timothy 1999; Timothy 2002).

Yerel toplumların kendi kaynaklarını kullanarak turizmden yararlanmaları, kendi gereksinimlerini ifade etmeleri ve karşılayabilmeleri yolunda bir araç olan (Oakley ve Marsden 1990; Tosun 2005) yerel toplumun turizm planlamasına katılımı, turizm planlamasında iki açıdan ele alınabilir. Bunlar: karar verme sürecine katılmak ve turizmin gelişmesinden yararlanmaktır. Karar verme sürecine katılım, yerel toplumu yetkilendirerek kalkınma yolunda kendi amaçlarını, gereksinimlerini ve isteklerini belirleme olanağı verir. Turizm gelişmesinden yararlanmak, yerel toplumun gelirinin, istihdam olanağının ve eğitim düzeyinin artmasını ifade eder (Timothy 1999; Timothy 2002).

Yerel toplumun turizm kararlarına katılımı, uluslararası tur operatörleri ve ulusal düzeydeki seçkinlerin üstünlüğünü/baskısını kırmasından dolayı, sürdürülebilir turizmi sağlamaktadır (Croall 1995; Lankford vd. 1996; Bramwell ve Sharman, 2000; Timothy 2002). Bunun dayanakları ise turizmin yerel toplum tarafından kontrol edilmesi durumunda yerel kaynakların en iyi şekilde kullanılacağı, ekonomik ve sosyal yararların elde edilmesiyle, turizme karşı yerel desteğin ve hoşgörünün artacağıdır. Bu sonuçlar daha rekabet edebilir bir turizm endüstrisini ortaya çıkaracak ve turistlerin tatminleri artacaktır (Bourke ve Luloff 1996; Dahles 2000; Hall 2000). Yerel toplum turizmden yararlanmazsa ya da turizmin maliyetleri yerel toplumun omuzlarına yüklenirse, yerel toplum turizme destek vermeyecek ve uzun vadede sürdürülebilir turizm gerçekleşmeyecektir (WTO 1993; Croall 1995; WTO 1999).

Katılım Düzeyleri

Katılımın amacı, yapısı, toplumun sosyal, ekonomik, kültürel koşulları, turizm merkezinin özellikleri ve toplumun karar verme gelenekleri katılımın işlevselliğini ve düzeyini belirleyen etmenlerdir

(Timothy 1999; Tosun, 1999; Yıldırım 2004). Tosun (1999), turizme özgü olarak, yerel toplumun katılımını üç düzeyde incelemiştir. Bunlar *kendiliğinden katılım* (spontaneous participation), *ikna yoluyla katılım* (induced participation) ve *baskıcı katılım* (manipulative participation)'dır. İdeal bir katılım türünü ifade eden kendiliğinden katılım; dış destek olmaksızın, gönüllülük esasına dayanan katılım türüdür. İnsanların devlet ya da diğer herhangi bir aracı olmadan sorunları ile doğrudan ilgilenmeleridir. İkna yoluyla katılım gelişmekte olan ülkelerde en çok görülen düzeydir. Birçok gelişmekte olan ülkede hükümetler bu sürecin başlatılmasında ve kurumsallaştırılmasında merkezi bir rol oynayarak, yerel yönetimlere daha fazla görev verir, sivil toplum kuruluşları (STK)'nı ve yerel heyetleri destekler (Tosun 1999). Baskıcı katılım, zorlayıcı ve yapmacık bir katılımdır. *Baskıcı katılım* ile kısa dönemde çabuk sonuçlar elde edilebilir ama uzun dönemde toplumun turizm gelişmesine karşı olan desteğinin kaybedilmesi mümkündür (Tosun 1999). Tosun (1999), her turizm merkezi için genel bir katılım modeli oluşturulamayacağını belirterek, turizm merkezlerinin ve yerel toplumların özelliklerine göre en uygun katılım düzeyinin seçilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Ayrıca, Ürgüp'te yaptığı araştırmasında, yerel toplum tarafından en istenilen katılım düzeyinin ikna yoluyla katılımın bir türü olan topluma danışma olduğunu saptamıştır (Tosun 2006).

GOÜ'lerde Katılım Önündeki Engeller

Tosun (2000), gelişmekte olan ülkelerde yerel toplumların turizm planlamasına katılmasının önündeki engelleri operasyonel, yapısal ve kültürel olarak gruplamıştır. Operasyonel engeller arasında, turizm yönetiminin merkezi olması, karar alıcılar arasındaki eşgüdüm eksikliği ve katılım için gerekli bilgilerin eksikliğini saymıştır. Yapısal engeller arasında; profesyonellerin katılım hakkındaki olumsuz tutumları, uzmanlık eksikliği, seçkinlerin güçlerini paylaşmak istememeleri, katılım için uygun yasal sistemin yokluğu, eğitilmiş insan kaynakları eksikliği, katılımının yüksek maliyeti, yetersiz finansal kaynaklar yer almaktadır. Kültürel engeller arasında ise yoksul insanların sınırlı kapasiteleri ve yerel toplumun ilgisizliği ve duyarsızlığı vardır (Tosun 2000). Bununla birlikte, bu engellere politik gelenekler de dâhil edilebilir (Timothy, 1999). Bazı kültürlerde toplumlar önderlerinin aldıkları kararları fazla sorgulamamakta, alınan kararların kendi-

leri için iyi olup olmamasına pek önem vermemektedirler (Timothy, 1999) ya da verememektedirler.

Retoriği Kim Gerçeğe Çevirebilir

İdeal olan toplumların katılımcı yaklaşımları kendi kendilerine başarabilmeleri olmasına karşın, GOÜ'lerdeki toplumların bunu başarabilecek hüner ve ilişkileri eksiktir (Schyvens 2002). Bunun için, yerel toplumları katılımcı yaklaşımlar için harekete kimin ve nasıl geçireceği önemli tartışmalara yol açmıştır. Bu sorulara, dünyayı 1990 sonrası egemenliği altına alan ve UPF, DB gibi kuruluşların desteklediği neo-liberal politikalar altında, yerel yönetimler ve STK'lar yanıtı verilmektedir. Neo-liberal politikalar, ekonomik ve sosyal kalkınma süreciyle devletin daha az, yerel yönetimler ile STK'ların ise daha fazla ilgilenmesi gerektiğini belirtmektedir (Mohan ve Stokke 2000; Özcan 2000).

Âdemi merkezîyet, güçlerin ve karar alma mekanizmalarının merkezden yerel alanlara doğru kaydırılmasıdır. Bu süreçte, yerel yönetimlere ve STK'lara büyük önem verilir. Yerel yönetimlere, demokratik katılıma en uygun yönetimler gözüyle bakılmasının nedenleri; yerel düzeyde, yurttaşın siyasetçilerle yüz yüze etkileşiminin daha kolay ve yaygın olması, nüfusun göreceli bağdaşıklığı (homojenliği) ve yerel sorunların topluluğun çoğu için aynı anlamı taşıması gösterilir (Çukurçayır 2006). Bununla birlikte, yerel yönetimlerin yerel seçkinleri temsil ettiği ve âdemi merkezîyetin, gücün bir güçlünden diğerine geçmesine hizmet edebileceği de söylenmektedir (Elliott 1997). Ayrıca, yerel yönetimlerin gerekli finansal, yasal ve insan gücüne sahip olmamaları (Elliott 1997), büyük projelerin dış kaynaklar tarafından oluşturulmasına ve ulusal çıkarlara göre değil de, uluslararası kuruluşların çıkarlarına hizmet etmesine yol açabilir (Mohan ve Stokke 2000; Acı 2005; Güler 2006).

Neo-liberal politikalarla önemi artan ve önemli işlevler üstlenen diğer oluşumlar da STK'lardır. Özellikle, kar amacı gütmemelerinden dolayı, ortaya çıkacak sorunların çözümünde umut olarak görüldüklerinden, yeni işlevlerle donatılmışlardır (Richards ve Hall 2000a; Yıldırım 2004). Schyvens (2002), STK'ların yerel toplumları turizmin olumsuz özelliklerine karşı uyurabileceklerini, turizmin olası etkileri konusunda bilgilendirebileceklerini ve alınan olumsuz kararları lobi ve protesto yöntemleriyle önleyebileceklerini belirtmiştir. Bununla birlikte, STK'ların yerel toplumların çıkarlarını yansıtıp yansıtmayacakları konusunda şüpheli davranılması gerekmektedir (Mohan 2002; Schey-

vens 2002; Lane 2003). STK'lar çoğu zaman yerel seçkinlerin tekelinde oldukları, toplumun büyük bir kısmını temsil etmedikleri, bazılarının kişisel çıkarlara araç edildikleri ve dış sömürüye hizmet ettikleri için eleştirilmektedir (Mohan 2002; Acı 2005). Örneğin, Belek'te yaptıkları araştırma sonucunda Yüksel ve arkadaşları (2005) âdemi merkezîyet uygulamalarının yerel seçkinlere hizmet ettiğini ve bazı kararların hesap verilebilirliklerini azalttığını saptamışlardır.

Yukarıdaki belirtilen eleştirilere dayanarak, katılımcı yaklaşımlara ancak ulusal olarak kavuşulabileceği ve bu yolda merkezi hükümetlerin öncü olması gerektiği belirtilmektedir (Özcan 2000; Scheyvens 2002; Yıldırım 2004; Chang ve Grabel 2005). Devlete bu yolda önem verilmesi iki nedendir. Birincisi, âdemi merkezîyetin, yerel seçkinlerin çıkarlarına hizmet etmesi (Yüksel vd. 2005), diğeri neo-liberal politikalar sonucu oluşturulan kalkınmacı yaklaşımların uluslararası kuruluşların çıkarlarını koruması (Chang ve Grabel 2005) ve uygulandığı/uygulatıldığı GOÜ'lerde sosyo-ekonomik yıkımlara yol açmasındandır (Chossudovsky 1999).

Görüldüğü gibi, söz konusu GOÜ'lerdeki yerel toplumlar olunca asıl tartışılan konu yerel toplumu ikna yoluyla katılımında kimin yönlendireceği olmaktadır. Diğer bir deyişle, GOÜ'lerde yerel toplumların katılımının ancak iki düzeyde (ikna yoluyla ya da baskıcı) olabileceği varsayılmaktadır. Yerel toplumun turizm planlamasını kimin yapması gerektiği hakkındaki düşünceleri ya da turizm planlamasının yapımında kendileri de dâhil olmak üzere kime neden güvendikleri/güvenmedikleri araştırılmalıdır. Turizm planlamasında yerel toplumun kime daha fazla güvendiğinin belirlenmesi ekonomik, sosyo-kültürel, siyasi, tarihi, politik vb. birçok olayın etkileşimi sonucu belirlenebilecek çok yönlü bir olaydır. Örneğin, turizmden yararlanan bir bölgedeki turizm planlaması olumlu olarak görülecek ve turizm planlarını yapanlara olan güven yüksek olacaktır. Bu tarz örnekleri arttırmak mümkündür. Bu denli çok boyutlu bir konunun incelenmesinde esnek ve etkileşimli bir araştırma süreci uygulanmalıdır.

YÖNTEM

Olguculuk (Pozitivizm) ve Olguculuk Ötesi Paradigmalar

Her araştırmacı araştırma sorusuna yanıt bulmak için belli paradigmalara ait düşünceler ve değer-

lerden hareket eder ve araştırmasını ona göre kurgular (Lazar 1998). Bu çalışmada olguculuk ötesi paradigmalara ait düşünceler benimsenmiştir. Araştırmada kullanılan yöntemin açıklanmasından önce olguculuk ve olguculuk ötesi paradigmalardan önce kısa bir bilgi verilmiştir.

18. yüzyıl sonu ve 19. yüzyıl başında ortaya çıkan olguculuk egemenliğindeki sosyal bilim araştırmacıları, sosyal hayatı yönlendiren kuralları sayılar yardımıyla çözmeye çalışmışlar ve neden-sonuç ilişkilerinin araştırılmasıyla genel yasalar oluşturulabileceğini sanmışlardır (Llobera 1998; Tonkiss 1998; Türkdoğan 2003). Olguculuk etkisindeki sosyal bilimlerde nitel yöntemlere gereken önem verilmiştir (Johnson ve Duberley 2000). Turizm alanında da durum böyle olmuştur (Riley ve Love 2000; Jamal ve Hollinshead 2001; Jennings 2005; Lynch 2005).

Olguculuk etkisindeki araştırmacılar araştırma sürecinde araştırmacının etkisini yok sayarak tamamen nesnel bilgilerin elde edileceğini öne sürmüşlerdir (Tonkiss 1998). Doğa bilimlerinden esinlenerek sosyal bilimlerde neden-sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışan bu araştırmacıların ve onların nicel yöntemlerinin saygınlığı, ironik olarak doğa bilimlerindeki (kuantum fiziğindeki) gelişmelerden dolayı sarsılmıştır (Seale 1998a; Tonkiss 1998; Türkdoğan 2003). Son eğilimlerle ortaya çıkan olguculuk ötesi yeni paradigmalardan bilginin keşfedilme yerine yorumlandığını, ortaya çıkarılma yerine oluşturulduğunu varsayar ve bilimin nesnel bilgi üretme süreci olmadığını, bilimsel sürecin dünyanın göreceliğini temel alan bir süreç olduğunu vurgular. Bu yükselen paradigmalarda, araştırmacının bilginin oluşturulması sürecindeki etkisi önemlidir. Gerçek, bilgi ve doğru sosyal kurgulardır. Diğer bir deyişle, insanlar anlamların yaratılması sürecine etkin bir biçimde katılırlar (Yıldırım ve Şimşek 2005:29).

Yarı-yapılandırılmış Görüşme Yöntemi

Bu araştırmada, bu paradigmalara bağlantılı olarak yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerin sahip olduğu paradigma yorumsamacı ve yapısalıcıdır (Jennings 2005:103). Yarı-yapılandırılmış görüşme yönteminde görüşmeci ve katılımcı bilginin oluşturulmasında etkin rol oynar. Bu yöntem, esnektir, etkileşimlidir, hiçbir zaman aynen tekrar edilemeyecek sosyal bir süreçtir (Seale 1998b; Jennings 2005). Yarı-yapılandırılmış görüşmede araş-

tırmacılar için veri, var olan bilgi stoklarından elde edilecek hazır bir şey olmaktan çok araştırmacı ve araştırılan arasında gelişen sosyal etkileşim sonucu oluşan, ortaya çıkan bilgidir (Jennings 2005; Kümbetoğlu 2005). Bu sosyal etkileşim, araştırma sonuçlarına yansır (Jennings 2005) hatta araştırmacıyı araştırmasını yazım aşamasına dökerken bile izler (Fortier 1998).

Yarı-yapılandırılmış görüşmede araştırma konusu kesin ve belirli izlekte incelenmesinden çok araştırmacı ve katılımcı(lar) arasında belli konular etrafında sohbet şeklinde gelişir (Jennings 2005). Bu görüşmelerde, soruların çoğu o anda oluşan bağlamdan çıkar. Araştırmacı, araştırma konusu etrafında, sorularla sohbeti yönlendirir (Kümbetoğlu 2005:73). Bunun için, bu yöntemle oluşturulan nitel veri, sayısal bir sonuç vermesi beklenen bir veri değildir. Elde edilen veri üzerine herhangi bir hesap, ölçüm işlemi gerçekleştirilmeyecek olduğundan, veri işleme ve analiz süreçleri de farklılık gösterir (Jennings 2005; Kümbetoğlu 2005). Bunun için, bu yöntemde belirli kavram ve eğilimlerin daha öne çıktığı, anlatıların, ifadelerin belirli yönlerde belirli bir bilgiyi yansıtıcı olduğu söylenebilir (Kümbetoğlu 2005).

Bu çalışmada çoğu okuyucunun alıştığı ya da beklediği sayısal bilgiler ve neden-sonuç ilişkileri verilmemiştir. Araştırmacı, her görüşmede sadece bir kişinin görüşlerini elde etmeyi amaçladıysa da, görüşmeler işyerleri, kahvehaneler, sokaklar gibi topluma açık olan yerlerde gerçekleştiğinden, görüşmeler sırasında görüşmeyi merak edip görüşme sürecine katılanlar (bkz. White 2006) ve görüşlerini bildirenler olmuştur. Bazı durumlarda (4 kez) görüşmeler odak grup görüşmesine dönüşmüştür. Görüşmeler belirli bir süreç ve izlekte (prosedürde) gerçekleşmediğinden ve de bazı katılımcılar demografik bilgilerini vermek istemediklerinden dolayı araştırmacı tüm katılımcıların demografik bilgilerini al(a)mamıştır. Bu makalede, araştırmacı ve katılımcıların karşılıklı etkileşimi sonucu oluşan bilgiler, araştırmacının yorumlarıyla sunulmuştur. Kümbetoğlu'nun dediği gibi: *"niteliksel araştırmacı bilgi elde edilmesinde karşılıklı bir etkileşim sürecini paylaşan, bilgiyi oluşturan, yorumlayan kişidir"* (Kümbetoğlu 2005:43).

Görüşmelerin Yapılması

2006 yılının ilkbahar mevsiminde gerçekleştirilen görüşmeler yaklaşık yarım saat sürmüştür. Görüşmecilerin seçiminde herhangi bir yöntem uygulanmamış, Akyaka sokaklarında rasgele rastlanılan

kişiler, araştırma hakkında kısaca bilgilendirilmiş ve onlara araştırmaya katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Görüşmeye katılabilmeleri için katılımcılarda, çalışmanın yerel toplum kavramına uygun olarak, tüm yıl Akyaka'da yaşıyor olmaları koşulu aranmıştır. Diğer bir deyişle, doğum yerleri göz önüne alınmadan Akyaka'da tüm yıl yaşayanlar Akyakalı/yerel toplum olarak ele alınmıştır.

Yapılan 26 görüşme, katılımcılardan izin alınarak, ses kayıt cihazına kaydedilmiştir. Araştırmacı daha sonra, görüşmeleri yazıya dökerek incelemiştir. 22 görüşme katılımcı ve araştırmacı ile birebir yapılmıştır. Bu katılımcılardan 18'i erkek 4'ü bayandır. 4 görüşmede ise birden fazla katılımcı görüşlerini dile getirmiştir. Bunlardan birinde iki bayan, birinde iki erkek ikisinde üçer erkek katılımcı görüşlerini belirtmiştir. Araştırmada, yapılan 26 görüşmeye dayanılarak, 26 erkek 6 bayan toplam 32 kişinin görüşleri incelenmiştir.

Görüşmelerde genel olarak turizmin Akyaka'ya etkileri, yabancıların³ mülk edinmeleri ve turizm planlamasını kimin yapması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bu konulardan yabancıların Akyaka'da mülk edinmeleri, araştırmacının alana girmeden önce değinmeyi amaçladığı konulardan biri olmamasına karşın ilk görüşmelerde katılımcılardan gelen bilgilerden dolayı, konu araştırma sürecinde incelenmiştir. Yukarıdaki konular üzerinde katılımcıların görüşlerinin elde edilmesinde özellikle belirtilmesi gereken konu, yerel toplumun turizm planlamasında kime daha fazla güvendiği (kendilerine mi, devlete mi, yerel yönetime mi, STK'ya mı), konusunun "turizm planlamasını kim yapmalı" sorusuyla incelenmiş olmasıdır. Çünkü bu soruya verilebilecek yanıtlar, katılımın tüm düzeylerini yansıtır. Burada önemli olan araştırma sonuçlarının önceden kısıtlanmamasıdır (Feyerabend 1999). Yazın taramasındaki bilgilere bağlı kalarak yerel toplumu kendi başlarına turizm planlamasını yapacak kapasitede görmeyen bir araştırma sorusu, yerel toplumu hem sorunun yapısında hem de katılımcılara aktarılan düşüncede nesne/edilgen yerine koyan soru ve düşünce biçimleridir. Örneğin, turizm planlamasında sizi kim yönlendirmeli, turizm planlamasında size kim ön ayak olmalı vb. Bu tarz sorular ile karşılaşan katılımcılar, araştırmacının turizm planlamasında yerel toplumu yetersiz gördüğü fikrine kapılıp, görüşlerini bu yönde oluşturarak araştırma sonuçlarının çeşitliliğini sınır-

³ Yabancı kelimesiyle, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan turistler ifade edilmiştir.

Turizmin Etkileri

Yapılan görüşmelerde, katılımcılara turizmin Akyaka'yı nasıl değiştirdiği sorusu öncelikle sorulmuştur. Bu sorunun sorulmasındaki amaç katılımcıların turizmin etkileri konusunda akıllarına ilk gelen düşünceleri elde etmektir. Bu soruya hiç kimse olumsuz yanıt vermemiştir. Verilen cevaplar genelde Akyaka'nın tarım ve balıkçılıkla uğraşan küçük bir köyken, turizm sayesinde değişip geliştiği ve artık geçimini turizmden sağladığı yönünde olmuştur. Turizmin Akyaka'da gelişmesiyle Akyaka'da pansiyonların, restoranların, tekne turculuğunun arttığı belirtilmiştir. Turizm gelişmesinden Akyakalıların yararlanabildiği, çoğu Akyakalının tarım ile uğraşırken artık turizm ile uğraşmaya başladıkları belirtilmiştir. Bu yönde, doğma büyüme Akyakalı olan 71 yaşındaki bir katılımcı turizmin etkilerini şöyle dile getirmiştir:

"Akyakalı daha evvel tarım alanında çalışırdı... Burada susam, pamuk, domates yetiştirilirdi. Bu faaliyetler 1975 yılından itibaren hemen hemen tarihe karıştı. Halk/toplum turizme döndü. Ben de onlardan biriyim, mesela burayı pansiyon yaptım, kimileri bakkal açtı, kimiler restorancılıkla, kimileri minibüsçülük ile uğraşmaya başladılar".

Görüşmelerde daha sonra, sırasıyla turizmin Akyaka'ya olan ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel (ekolojik) etkileri sorulmuştur. Hemen hemen herkes turizm ile Akyaka'nın ekonomik olarak geliştiğini, çoğu kişinin alım güçlerinin arttığını belirtmiştir. Bununla birlikte, turizmin gelişmesiyle Akyaka'da arsa ve ev fiyatlarının arttığı dile getirilmiştir. Katılımcılar, Akyakalıların turizm gelişmesiyle birlikte sosyo-kültürel boyutta değişerek, daha çağdaşlaştıklarını, turizmin sosyo-kültürel olumsuz bir etkisinin gözlemlenmediğini dile getirmişlerdir. Doğal çevre konusunda da bazı katılımcılar bir takım endişelerini belirtse de, genelde doğanın korunduğunu bildirmişlerdir.

Görüşmelerde, Akyaka'nın turizm yaşam döneminde hangi düzeyde algılandığını belirlemek için, katılımcılardan Akyaka'daki turizmi bir insan gibi düşünmeleri istenmiştir. Katılımcılara Akyaka'daki turizmi, kaç yaşındaki bir insanın durumu ile bağdaştırdıkları sorulmuştur. Katılımcıların büyük çoğunluğu, Akyaka'daki turizmi insanın çocukluk ya da gençlik dönemine benzetmiş ve yöreye daha fazla turist gelmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, birçok katılımcı, Marmaris ve Bodrum'a benzemek istememektedir.

Yabancıların Mülk Edinmesi

Birçok katılımcı, Akyaka'da yabancılara taşınmaz mal satımlarının arttığını ve bu durumu hiç iyi karşılamadıklarını belirtmiştir. Bazı kişiler sadece toprak satımına karşıyken bazıları hem toprak hem ev satımına karşı çıkmışlardır. Bu konuda ortaya atılan görüşlerin bazıları şunlardır:

"Hiçbir kimse Türkiye Cumhuriyetin toprağını satın almamalı... Bir gün gelir toprak sattığımız kişiler buralara yerleşir ve başımıza bela olur"

"Geliyorlar ev alıyorlar. Bu yanlış, gelsin buraya çalışsın emek versin benim gibi Türk vatandaşı olsun, ondan sonra buradan ev almaya hak etsin"

Bu düşüncedeki katılımcılar turistlerin ileride Akyaka'da turizm faaliyetlerine girebilecekleri konusundaki endişelerini de ifade etmişlerdir.

"...ev alıyorlar, misafir olarak oradan insan gönderiyorlar, turizme el atmaya çalışıyorlar, yarın restoran sahibi de olacaklar".

"Evi satın aldıktan sonra bütün sezon, ailelerine, eşlerine, dostlarına, çevrelerine haftalık bazda kiraya verip, evden bir kazanç sağlıyorlar... Eve gelen insanlar Türkiye'nin kaybettiği turistler oluyor".

Yabancılara ev ve arsa satımı konusunda endişelerini dile getirenler, benzer turizm merkezlerinin de aynı süreçten geçtiğini, yerli toplumun arsalarını satmasının onları daha sonra kendi memleketlerinde turistlere hizmet eder durumuna düşüreceğini bildirmişlerdir.

"Ben Marmaris'i çok iyi bilirim, Marmaris'in yerlisi zamanında topraklarını sattı... Şimdi ise otellere kendileri hizmetçilik yapıyorlar"

Turizm Planlaması

Görüşmelerde Akyaka'daki turizm planlamasını kim yapmalı sorusuna çoğu katılımcı, devlet ve/veya yerel yönetim diye yanıtlamıştır. Devlet ve yerel yönetim genelde birbirlerinden çok ayrı görülmemiş ve aralarında sıkı bir işbirliğinin olması gerektiği belirtilmiştir.

"(turizm planlamasında) devlet başı çeker, belediye de ona yardımır, elini verir, bir taraftan da elinin biri bizde olmalı belediyenin"

Akyakalıların/yerel toplumun turizm planlamasına nasıl katılabileceği sorusuna ayrıntılı yanıtlar verilememiştir. Genelde, katılımcılar planlama sürecine devlet ya da yerel yönetimin aldığı kararları

destekleyerek ya da alınabilecek karar seçenekleri üzerine fikirlerini söyleyerek katılabileceklerini bildirmişlerdir.

"...fikir alabilirler ama en sağlıklı sonuç, (turizm planlarının) bilinçli kişilerin elinden geçmesiyle gelebilir"

"bu ilin valisi var, bilmem nesi var... Ben turizm kararı veremem"

Bir katılımcı da "Akyaka'da yaşayanlar turizm planlamasına katılmalı mı" sorusunu şöyle yanıtlamıştır:

"tabi ama herkes değil, turizmden anlayan insanlar en azından dinlenmeli"

Diğer bir katılımcı ise "turizm planlamasına nasıl katılabilirsiniz" sorusu için "üstümüze görev düşerse yaparız, yardımcı oluruz" demiştir.

Katılımcılar, yerel toplumun öncü olarak turizm planlamasını yönlendirmesi gerektiği ile ilgili bir yaklaşım (kendiliğinden katılım) belirtmemiştir. Bunun nedeni olarak da yerel toplumun kendi başına planlama sürecini yönlendirmesinin olanaksız olması, yerel toplumun eğitilmesi ve bu yönde yerel yönetimin öncü olması gerektiği düşünülmüştür.

"...haftada en az 2 gün konferans, bir toplantı yapılmalı... Ne yapabiliriz? Ne yapamayabiliriz? Turizmin zararları nelerdir? Faydaları nelerdir? Diye toplumu bilinçlendirmek gerekiyor... Burada toplum çok bilinçsiz".

Devletin, turizm planlamasında öncü olması gerektiğini savunanların dayanağı ise yerel yönetimdeki kararların yerel seçkinlere göre düzenlenmesi ve bu yüzden yerel yönetim düzeyinde alınan kararların sağlıklı olmadıkları yönündedir. Bu yönde düşünen kişiler genelde Akyaka'ya sonradan yerleşmiş kişilerdir. Konu ile ilgili söylenenlerden bazıları aşağıdadır.

"Buradaki turizm planlamasını Turizm Bakanlığı yapmalı, Belediye Başkanlığı ile Encümenler değil, onların yaptığı her şey cepelerini doldurmak için... Encümenler, benim arsam burada, hayır yolu buradan yapmayın diyorlar".

"Yerel yönetimde olan Akyakalılar genelde Akyaka'da restoran ve otel işletmecisi... Bu da göz önüne alındığında kimler için bazı şeylerin yapıldığı ortaya çıkıyor".

Yerel yönetimin turizm planlamasında öncü olması gerektiğini savunanların dayanağı ise, Ankara'dan Akyaka'nın yönetilemeyeceği, yerel koşulların en iyi yerel yönetim tarafından bilinebileceğidir.

"Buradaki kararları yerel yönetim almali, yukarıdaki yönetimler almamali, buradakileri yukarıdakiler ne bilir. Yerel yönetimin aldığı kararlar daha sağlıklı olur".

Merkezi hükümet ve yerel yönetime göre turizm planlamasında Akyaka'da bulunan STK'ya öncelik verilmemiştir. Birçok katılımcı Akyaka'da bulunan "Akyaka'yı Sevenler Derneği" (ASD)'nin faaliyetlerinden memnun olmadıklarını, ASD'nin birçok üyesinin yabancı olduğunu, Akyaka'yı temsil etmediğini sadece çevrenin korunmasına odaklandığını, bunun da aşırı bir hal alarak Akyaka'ya zarar verdiğini belirtmişlerdir. Örneğin, ASD'nin sivrisinekle mücadelede ilaçlamaya doğal hayata zarar verdiği iddiasıyla karşı çıkması, sivrisineğin özellikle akşam saatlerinde Akyaka'da dışarıda bulunmayı olumsuz etkilemesi.

Bir katılımcı "ASD hakkında ne düşünüyorsunuz" sorusunu şöyle yanıtlamıştır:

"bir Akyakalı olarak, bir mekân işletmemden dolayı, ben pek sıcak baktığımı söyleyemem. Çünkü yazın benim müşterilerim sivrisineklerin ilaçlanmamasından oturamıyor dışarıda, kalkıp gidiyorlar, bundan dolayı bence ASD, Akyakalılar tarafından kurulmuş bir dernek olmalı".

ASD'nin başkanının Alman, birçok üyesinin yabancı olması da iyi karşılanmamaktadır.

"... Bir Alman Almanya'dan gelip de benim vatanımı benden iyi koruyabilir mi"?

"ASD'nin başında bir Alman, bu olacak iş mi? Neresi normal? Çok üzülüyorum, bu memlekette insan mı yok? Türk mü yok? Nasıl olmuştaki bunlar gelmiş buraya çöreklenmiş"

Ayrıca, Akyaka'da yabancı kavramı sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayanlara verilen bir sıfat değildir. Örneğin, Akyaka'ya sonradan gelip yerleşen ve ticari faaliyette bulunan Türk katılımcılar, Akyaka'da doğup büyüyenlerin kendilerini de dışladıklarını söylemişlerdir.

Bu yönde bir katılımcı Akyaka'nın yerlisi olmak için Akyaka'da akraba sahibi olmak gerektiğini söylemiştir.

"Burada akraban varsa, o zaman buranın yerlisisin".

5 yıldır Akyaka'da işletmecilikle uğraşan bayan bir katılımcı Akyaka'nın yerlilerinin sadece turist olarak gelen yabancılara iyi davrandıklarını, onun dışında Akyaka'ya gelenlere karşı olumsuz tavır takındıklarını bildirmiştir.

"Akyakalı gelip benden mal almaz, gider Muğla'dan alır, gider pazardan alır".

"Akyaka'nın bir yapısı var. Devamlı yabancıya kırmızı kart gösterilir... Akyakalı değilsen kırmızı kartı kesin görürsün".

ASD temsilcisi ile yapılan görüşmede, temsilci yerel toplum tarafından tam olarak desteklenmediklerinin bilinci içinde Akyaka'da planlama ile ilgili bir işbirliğinin olmadığını, Akyaka'yı birkaç seçkin ailenin yönettiğini, Akyakalılarının kültür seviyesinin turizm planlaması ile ilgili karar almada ve işbirliğinin oluşturulmasında yetersiz olduğunu, herkesin kendini düşündüğünü belirtmiştir.

"Herkes kendi bakkalını düşünüyor, bir şirket gibi düşünülmüyor, herkes ben para kazanırsam iyi diyor... Kimse beş metre önünü ve arkasını düşünmüyor".

SONUÇ VE ÖNERİLER

Akyakalılar turizm planlamasının devlet ve yerel yönetimin öncülüğünde yapılmasını istemektedirler. Akyakalılar, planların oluşturulmasında devlet ama kendilerinin temsil edilmesinde ve yerel koşulların göz önüne alınmasında yerel yönetime güvenmektedirler. Turizm planlamasında Akyaka örneği için en zayıf halka/en az güvenilen STK (ASD) olmuştur. Turizmin etkilerinin olumlu olarak algılandığı Akyaka'da insanların turizm planlamasına karşı olan tutumları geleneksel, devlet öncülüğündeki yaklaşımlar ile uyusmaktadır. Tosun (2006)'un katılım düzeyine göre Akyakalılar turizm planlamasına ikna yoluyla katılabileceklerine inanmaktadırlar. Bu sonuç, Tosun (2006)'un Ürgüp'te yaptığı çalışma ile aynı doğrultudadır. Gelişmekte olan ülkelerdeki, yerel toplumun turizm planlamasına katılımındaki engeller nedeniyle, bu yaklaşım bu ülkeler için en uygun yaklaşım olarak görülmelidir.

Turizm yaşam döneminin başında olan Akyaka'da, Akyakalılar turizmden yararlandıkları için turizme karşı olumlu bir tutum sergilemektedirler. Bu, Akyakalılarının beklentilerine de yansımıştır. Akyakalılarının beklentileri kontrollü gelişme yönündedir. Bununla birlikte, turizm büyümesinin her zaman için olumlu sonuçlar doğurmadığı göz önüne alınarak, Akyaka için en uygun ölçekte sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi amaçlanmalıdır. Sürdürülebilir turizmin de taşıma kapasitesi sınırları içerisinde doğal çevreyi koruyarak ve yerel topluma yarar sağlayarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Neto 2003). Bunun içinde, devlet ve yerel yönetim işbirliğinde Akyaka'da turizm ile ilgili kararların alınması planların göreceği desteği arttıracaktır. Bu süreçte, devlet gerekli kaynakları ve kontrol mekanizmasını dış güçlere teslim etmeden kendisi yürütmeli, yerel yönetimler de yerel toplumun

gereksinim ve beklentileriyle, yerel bilgileri katılım sürecine aktarmalıdır.

Akyakalılarının turizmin gelişmesinden yana bir tutum içinde olmaları, ASD'nin faaliyetlerinin aşırı olduğu düşüncesini getirmiştir. Bu da, olumsuz çevresel etkiler doğurabileceğinden olası turizm büyümesini istemeyen ASD'nin çok fazla desteklenmemesinin nedenlerindedir. Ayrıca, ASD'nin Akyakalıları temsil ettiğine inanılmamaktadır. Bu sonuç Akyaka ve ASD'nin kendilerine has özelliklerine bağlı ortaya çıkmıştır ve diğer turizm merkezleri ve STK'lar için genellenmemelidir. Akyaka eğer turizmden yararlanamasa, ya da olumsuz etkilenseydi, geleneksel planlama yaklaşımlarını yapan merkezi hükümete olan güvenin azalması, buna karşın, ASD gibi çevreye duyarlı kuruluşların destek görme olasılığı artabilecekti. Bu konuların daha açık bir şekilde ortaya konulabilmesi için benzer çalışmalar yaşam dönemlerinin farklı aşamalarında, turizmin etkilerinin farklılaştığı turizm merkezlerinde yapılarak, karşılaştırmalar sağlanmalıdır. Ayrıca, yaşam döneminin başında yer alan Akyaka'daki turizmin etkileri ve ilgili görüşlerin değişebilme olasılığı göz önüne alınarak, ileriki tarihlerde benzer çalışmalar tekrarlanmalıdır.

Bu çalışmada, görüşleri incelenen katılımcıların büyük çoğunluğunun erkek olması araştırmanın bir kısıtıdır. Ayrıca, çalışmada toplum kelimesiyle Akyaka'da yaşayanların bağdaşık (homojen) olduğu varsayımının yapılması araştırmanın bir diğer kısıtıdır. Gelecek çalışmalarda, yerel toplumların bağdaşık olduğu varsayımının dışına çıkılarak, araştırmalar daha farklı gruplar üzerinde yapılabilecek ve gruplar arası karşılaştırmalar elde edilebilecektir. Örneğin, Akyaka'da doğup büyüyenler ile sonradan Akyaka'ya yerleşen TC. Vatandaşları ya da yabancı ülke vatandaşları. Bunlara ek olarak, Akyaka'da artan yabancı mülk edinmelerinin sosyo-kültürel ve ekonomik sonuçları araştırılmalıdır. Turist olarak gelen yabancıların, taşınmaz mal satın alarak turizm merkezlerine yerleşmeleri, yerleşik yabancıların kendi vatandaşlarına yönelik kayıt dışı turizm faaliyetlerinde bulunma gibi ulusal turizm işletmelerinin aleyhine işleyecek bazı olumsuz ekonomik etkileri harekete geçirmiştir (Soyak 2005; Cumhuriyet Gazetesi 10 Kasım 2006). Ayrıca yabancılar, turizm merkezlerinde kendi mahallelerini kurmaya başlamışlardır (Hürriyet Gazetesi 3 Eylül 2006). Akyaka'da, yerel toplum, yabancıların Akyaka'dan ev ve arsa almalarından hoşnut değildir. Yabancıların ev almasıyla oluşacak bu göç

dalgası, Akyaka'nın demografik yapısını değiştirecek, Akyaka'da farklı topluluklar oluşacaktır. Demografik yapının değişmesiyle, Akyaka ile ilgili kararlarda farklı çıkarlar doğacaktır. Bu yüzden, yerleşik yabancılar ve yerel toplum etkileşiminin turizm ile ilgili kararlara nasıl yansıtılmasının araştırılması önemlidir.

KAYNAKÇA

- Acı, E. Y. (2005). *Sivil Toplum Kuruluşları: Kalkınma Ajan(s)ları mı? Neo-liberal Ajanlar mı?* İstanbul: Günizi Yayıncılık.
- Bourke, L. ve Luloff, A. E. (1996). Rural Tourism Development. İçinde L. C. Harrison ve W. Husbands (Editörler), *Practicing Responsible Tourism* (ss. 277–295). New York: John Wiley and Sons.
- Bramwell, B. (2003). Maltese Responses to Tourism, *Annals of Tourism Research*, 30 (3): 581–605.
- Bramwell, B. ve Sharman, A. (2000). Approaches to Sustainable Tourism Planning and Community Participation. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 17–35). New York: Routledge.
- Brohman, J. (1996). New Directions in Tourism for Third World Development, *Annals of Tourism Research*, 23 (1): 48–70.
- Brown, F. (1998). *Tourism Reassessed: Blight or Blessing?* Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Chang, H. J. ve Grabel, I. (2005). *Kalkınma Yeniden: Alternatif İktisat Politikaları Elkitabı*. (Çeviren: E. Özçelik). Ankara: İmge Kitabevi.
- Chossudovsky, M. (1999). *Yoksulluğun Küreselleşmesi: IMF ve Dünya Bankası Reformlarının İçyüzü*. (Çeviren: Neşener Domanıç). İstanbul: Çiviyazıları.
- Coccosis, H. (2001). Sustainable Development and Tourism in Small Islands: Some Lessons from Greece, *Anatolia: An International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 12 (1): 53–58.
- Conlin, M. V. (1996). Revitalizing Bermuda: Tourism Policy Planning in a Mature Island Destination. İçinde L. C. Harrison ve W. Husbands (Editörler), *Practicing Responsible Tourism* (ss. 80–102). New York: John Wiley & Sons Inc.
- Cooke, B. ve Kothari, U. (2001). The Case for Participation as Tyranny. İçinde B. Cooke ve U. Kothari (Editörler), *Participation: the New Tyranny*. (ss. 1–15) London: Zed Books.
- Crick, M. (1989). Representations of International Tourism in the Social Sciences: Sun, Sex, Sights, Savings, and Servility, *Annual Review of Anthropology*, 18: 307–344.
- Croall, J. (1995). *Preserve or Destroy: Tourism and the Environment*. London: Calouste Gulbenkian Foundation.
- Cumhuriyet Gazetesi (10 Kasım 2006).
- Çukurçayır, M. A. (2006). *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Dahles, H. (2000). Tourism, Small Enterprises and Community Development. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss.154–169). New York: Routledge.
- Elliott, J. (1997). *Tourism Politics and Public Sector Management*. London: Routledge.
- Fava, J. A., Frank J. C., Reinert, K. H. ve Ryding, S. (1998). A Framework For Sustainable Product Development. İçinde P. Calow (Editör), *Handbook of Environmental Risk Assessment And Management* (ss. 542–561). USA: Blackwell Publishing.
- Feyerabend, P. (1999). *Yönteme Karşı*. (Çeviren: Ertuğrul Başer). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Fortier, A-M. (1998). Gender, Ethnicity and Fieldwork: a Case Study. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss. 48–57). London: Sage Publications.
- Gartner, W. C. (1996). *Tourism Development*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Gaventa, J. (2004). Towards Participatory Governance: Assessing the Transformative Possibilities. İçinde S. Hickey ve G. Mohan (Editörler), *Participation: from Tyranny to Transformation?* (ss. 25–41). New York: Zed Books.
- Godfrey, K. B. (1996). Towards sustainability. İçinde L. C. Harrison ve W. Husbands (Editörler), *Practicing Responsible Tourism* (ss. 58–79). USA: John Wiley and Sons.
- Göymen, K. (2000). Tourism and Governance in Turkey, *Annals of Tourism Research*, 27 (4): 1025–1048.
- Gunn, C. A. ve Var, T. (2002). *Tourism Planning: Basics, Concepts, Cases*. New York and London: Routledge.
- Güler, B. A. (2006). *Yerel Yönetimler: Liberal Açıklamalara Eleştirel Yaklaşım*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hall, C. M. (1994). *Tourism and Politics: Policy, Power and Place*. John Wiley and Sons: Chichester.
- Hall, D. (2000). Identity, Community and Sustainability: Prospects for Rural Tourism in Albania. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 48–59). New York: Routledge.
- Hickey, S. ve Mohan, G. (2004). Towards Participation as Transformation: Critical Themes and Challenges. İçinde S. Hickey ve G. Mohan (Editörler), *Participation: from Tyranny to Transformation?* (ss. 3–24). New York: Zed Books.
- Howie, F. (2000). Establishing the Common Ground: Tourism, Ordinary Places, Grey-Areas and Environmental Quality in Edinburgh, Scotland. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 101–118). New York: Routledge.
- Hürriyet Gazetesi (3 Eylül 2006).
- Inskeep, E. (1991). *Tourism Planning: An Integrated and Sustainable Development Approach*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Jackson, G. ve Morpeth, N. (2000). Local Agenda 21: Recalibrating Community Ownership in Tourism or Stalled Process? İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss.119–134). New York: Routledge.
- Jamal, T. B. ve Getz, D. (1995). Collaboration Theory and Community Tourism Planning, *Annals of Tourism Research*, 22 (1): 186–204.
- Jamal, T. ve Hollinshead, K. (2001). Tourism and the Forbidden Zone: the Undeserved Power of Qualitative Inquiry, *Tourism Management*, 22 (1): 63–82.
- Jennings, G. R. (2005). Interviewing: a Focus on Qualitative Techniques. İçinde B. L. Ritchie, P. Burns ve C. Palmer (Editörler), *Tourism Research Methods* (ss. 99–117). Cambridge: Cabi Publishing.
- Johnson, P. ve Duberley, J. (2000). *Understanding Management Research: an Introduction to Epistemology*. London: Sage Publications.
- Joppe, M. (1996). Everything must be Connected to Everything Else: an Ecosystem Approach to Tourism Development in Northumberland County, Ontario, Canada. İçinde L. C. Harrison ve W. Husbands (Editörler), *Practicing Responsible Tourism* (ss. 313–329). New York: John Wiley & Sons Inc.

- Kamsma, T. ve Bras, K. (2000). Gili Trawangan – from Desert Island to “Marginal” Paradise. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 170–184). London and New York: Routledge.
- Kempadoo, K. (1999). Continuities and Change. İçinde K. Kempadoo (Editör), *Sun, Sex, and Gold* (ss. 3–33). Oxford: Rowman and Littlefield Publishers, INC.
- Khan, M. M. (1997). Tourism Development and Dependency Theory: Mass Tourism vs. Ecotourism, *Annals of Tourism Research*, 24 (4): 988–991.
- King, B., McVey, M. ve Simmons, D. (2000). A Societal Marketing Approach to National Tourism Planning: Evidence from the South Pacific, *Tourism Management*, 21 (4): 407–416.
- Kothari, U. (2001). Power, Knowledge and Social Control: Participatory Development. İçinde B. Cooke ve U. Kothari (Editörler), *Participation: the New Tyranny* (ss. 139–152). London: Zed Books.
- Kümbetoğlu, B. (2005). *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Lane, M. B. (2003). Participation, Decentralization, and Civil Society: Indigenous Rights and Democracy in Environmental Planning, *Journal of Planning Education and Research*, 22: 360–373.
- Lankford, S. V., Lankford, J. L. ve Povey, D. C. (1996). Instilling Community Confidence and Commitment in Tourism. İçinde L. C. Harrison ve W. Husbands (Editörler), *Practicing Responsible Tourism* (ss. 330–349). New York: John Wiley and Sons.
- Lazar, D. (1998). Selected Issues in the Philosophy of Social Science. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss.7–22). London: Sage Publications.
- Lea, J. (1988). *Tourism Development in the Third World*. New York: Routledge.
- Liu, A. ve Wall, G. (2004). Planning Tourism Employment: a Developing Country Perspective, *Tourism Management*, 27 (1): 159–170.
- Liu, Z. (2003). Sustainable Tourism Development: a Critique, *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6): 459–475.
- Llobera, J. (1998). Historical and Comparative Research. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss. 72–81). London: Sage Publications.
- Lynch, P. A. (2005). Sociological Impressionism in a Hospitality Context, *Annals of Tourism Research*, 32 (3): 527–548.
- Mathieson, A. ve Wall, G. (1982). *Tourism: Economic, Physical and Social Impacts*. London: Longman Scientific and Technical.
- Mitchell, R. E. ve Reid, D. G. (2001). Community Integration, *Annals of Tourism Research*, 28 (1): 113–139.
- Mohan, G. (2002). The Disappointments of Civil Society: the Politics of NGO intervention in Northern Ghana, *Political Geography*, 21 (1): 125–154.
- Mohan, G. ve Stokke, K. (2000). Participatory Development and Empowerment: the Dangers of Localism, *Third World Quarterly*, 21 (2): 247–268.
- Mowforth, M. ve Munt, I. (1998). *Tourism and Sustainability*. New York: Routledge.
- Murphy, P. E. (1985). *Tourism: A Community Approach*. London: Routledge.
- Neto, F. (2003). A New Approach to Sustainable Tourism Development: Moving beyond Environmental Protection, *Natural Resources Forum*, 27 (3): 212–222.
- Oakley, P. ve Marsden, D. (1990). *Approaches to Participation in Rural Development*. Geneva: International Labour Office.
- Özcan, G. B. (2000). Local Economic Development, Decentralisation and Consensus Building in Turkey, *Progress in Planning*, 54 (4): 199–278.
- Prugh, T., Costanza, R. ve Daly, H. (2000). *The Local Politics of Global Sustainability*. Washington: Island Press.
- Richards, G. ve Hall, D. (2000a). The Community: a Sustainable Concept in Tourism Development? İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 1–13). New York: Routledge.
- Richards G. ve Hall, D. (2000b). Conclusions. İçinde G. Richards ve D. Hall (Editörler), *Tourism and Sustainable Community Development* (ss. 297–305). New York: Routledge.
- Riley, R. W. ve Love, L. L. (2000). The State of Qualitative Tourism Research, *Annals of Tourism Research*, 27 (1): 164–187.
- Rubin, H. J. ve Rubin, I. S. (2001). *Community Organizing and Development*. New York: Allyn & Bacon.
- Scheyvens, R. (2002). *Tourism for Development: Empowering Communities*. Essex: Pearson Education.
- Seale, C. (1998a). Introduction. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss. 1–4). London: Sage Publications.
- Seale, C. (1998b). Qualitative Interviewing. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss.202–216). London: Sage Publications.
- Sezgin, O. M. (2001). *Genel Turizm ve Turizm Mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Shepherd, A. (1998). *Sustainable Rural Development*. London: Macmillan Pres Ltd.
- Sofield, T. H. B. (2003). *Empowerment for Sustainable Tourism*. Oxford: Pergamon.
- Soyak, A. (2005). *Türkiye’ye Yönelik Yabancı Turizmin İktisadi Etkileri*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Tekeli, İ. (2002). Açılış Konuşması. İçinde *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, STK’lar Yerelleşme ve Yerel Yönetimler* (ss. 5–28). İstanbul: Numune Matbaası.
- Timothy, D. J. (1999). Participatory Planning: a View of Tourism in Indonesia, *Annals of Tourism Research*, 26 (2): 371–391.
- Timothy, D. J. (2002). Tourism and Community Development Issues. İçinde R. Sharpley ve D. J. Telfer (Editörler), *Aspects of Tourism, 5: Tourism and Development: Concepts and Issues* (ss. 149–164). Channel View Publications.
- Tonkiss, F. (1998). The History of the Social Survey. İçinde C. Seale (Editör), *Researching Society and Culture* (ss. 58–71). London: Sage Publications.
- Tosun, C. (1998). Roots of Unsustainable Tourism Development at the Local Level: the Case of Turkey, *Tourism Management*, 19 (6): 595–610.
- Tosun, C. (1999). Towards a Typology of Community Participation in the Tourism Development Process, *Anatolia: an International Journal of Tourism and Hospitality Research*, 10 (2): 113–134.
- Tosun, C. (2000). Limits to Community Participation in the Tourism development Process in Developing Countries, *Tourism Management*, 21 (6): 613–633.
- Tosun, C. (2005). Stages in the Emergence of a Participatory Tourism Development Approach in the Developing World, *Geoforum*, 36 (3): 333–352.
- Tosun, C. (2006). Expected Nature of Community Participation in Tourism Development, *Tourism Management*, 27 (3): 493–504.

- Tosun, C. ve Jenkins, C. L. (1996). Regional Planning Approches to Tourism Development: the Case of Turkey, *Tourism Management*, 17 (7): 519–531.
- Tosun, C., Timothy, D. J. ve Öztürk, Y. (2003) Tourism Growth, National Development and Regional Inequality in Turkey, *Journal of Sustainable Tourism*, 11 (2/3): 133–161.
- Türkdoğan, O. (2003). *Bilimsel Araştırma Metodolojisi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- White, T. (2006). Socio-cultural Impacts of Tourism: a Host Perspective. *The Third Graduate Research in Tourism Conference* (ss.283–306). May 25–28. Canakkale, Turkey.
- WTO (1993). *Sustainable Tourism Development: Guide for Local Planners*. Madrid. World Tourism Organization.
- WTO (1999). *Guide for Local Authorities on Developing Sustainable Tourism: Supplementary Volume on Asia and Pacific*. Madrid: World Tourism Organization.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2004). *Demokrasi, Sivil Toplum Kuruluşları ve Yönetişim*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yüksel, F., Bramwell, B. ve Yüksel, A. (2005). Centralized and Decentralized Tourism Governance in Turkey, *Annals of Tourism Research*, 32 (4): 859–886.

İNTERNET KAYNAKÇASI

- <http://www.akyaka.bel.tr/KonaklamaTessleri.htm> (Erişim Tarihi: 27 Aralık 2006).
- <http://www.akyaka.bel.tr/Turizm.htm> (Erişim Tarihi: 27 Aralık 2006).
- <http://www.ockkb.gov.tr/TR/Icerik.ASP?ID=130> (Erişim Tarihi: 04 Ocak 2007).
- http://www.akyaka.org/images/iller_ok.jpg (Erişim Tarihi 13 Şubat 2007).

Gönderilme tarihi : 08 Ocak 2007

Birinci düzeltme : 22 Şubat 2007

İkinci düzeltme : 04 Nisan 2007

Kabul : 05 Nisan 2007

Araş. Gör. Alper ASLAN, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kaynaklar Yerleşkesi, 35160 Buca, İzmir
E-posta: alperaslan79@gmail.com